

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry kiittää mahdollisuudesta lausua koulutuspoliittisesta selonteosta.

JHL pitää tärkeänä, ja on jo aiemmin esittänytkin, että Suomeen tehtäisiin pidemmän ajan koulutuspoliittiset tavoitteet. Tätä esitettiin mm. JHL:n koulutuspoliittisissa eduskuntavaalitavoitteissa vaalikaudelle 2019 -2023.

Toisaalta on hyvä pitkällä tähtäimellä, että selonteko ulottuu vuoteen 2040 saakka, mutta toisaalta herää kysymys, meneekö 2040 jopa liian pitkälle, koska Suomelta puuttuu myös keskipitkän aikavälin suunnitelma. Esimerkiksi EU-komission ehdotus Eurooppalaisesta koulutusalueesta asettaa jo kovia tavoitteita vuodelle 2025. Selonteossa ei ole huomioitu EU:n koulutusalueen tavoitteita.

Koulutuspoliittinen selonteko on pääsääntöisesti hyvä kokonaisuus, jonka jaottelu noudattaa alussa esitettyä Suomen koulutusjärjestelmäkaaviota. Koulutuspoliittiseen selontekoon on nostettu hallitusohjelman kirjauksia sekä erilaisista työpajoista, verkkoideariihestä ja muista kanavista tulleita huomioita kiitettävästi esiin. Selonteon visionäärinen tahtotila on hyvin nähtävissä ja se on rakennettu hyvälle arvopohjalle.

JHL kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Selonteko keskittyy pitkälti lasten ja nuorten koulutuspolkuihin, mutta jättää vähemmälle huomiolle aikuisten ja jo työelämässä olevien koulutuspolut ja osaamisen kehittämisen. Koulutuspoliittisen selonteon toimenpidesuunnitelman laadintaan tuleekin ottaa mukaan laajasti eri sidosryhmät. Näin voidaan luoda toimiva malli, jossa myös aikuiset voisivat täydentää osaamistaan riittävällä tavalla tutkintojärjestelmän ulkopuolella.
- Selonteon toimeenpanosuunnitelmaan tulee ottaa mukaan sidosryhmät laajasti, jotta tavoitteille saadaan toimivia ratkaisuja. Koulutus, osaamisen kehittäminen ja työmarkkinakelpoisuuden parantaminen ovat laaja kokonaisuus, jossa toimenpidesuunnitelman laadinnan rakentamiseen tulee varmistaa työmarkkinaosapuolten edustus sekä ministeriöiden (OKM, STM, TEM) saumaton hyvä yhteistyö.

- JHL:n näkemyksen mukaan jatkuva oppiminen tulee nähdä systeemisellä järjestelmällä, johon tarvitaan työntekijöiden, työnantajien, oppilaitosten ja yhteiskunnan yhteistyötä. Selonteossa osaamisen kehittämistä ja jatkuvaa oppimista käsitellään irrallisina osioina eikä monenvälistä systeemisyyttä ole selvästi nähtävissä.
- Selonteossa tulisi käsitellä myös aloja, joilta tutkintorakenteesta löytyvä oma ammatillinen koulutus puuttuu.
- Koulutus- ja osaamistason nostolla vähennetään eriarvoisuutta. Tarvitaan toimia koulutuksellisen tasa-arvon parantamiseen, jotta perhetausta, etninen alkuperä, vammaisuus tai sukupuoli eivät määrittäisi koulutuspolkuja.
- Selonteossa olisi selkiytettävä, kuvataanko nykytilaa vai tavoiteltavaa vuoden 2040 tilaa. Ennakointityön merkitys kasvaa ja siihen on panostettava.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

- Visio/tavoitetila –luvussa on keskitytty pelkästään visioon ja tavoitetilaan, ja myöhemmin sivulla 15 mainitaan, että selonteolle laaditaan toimenpidesuunnitelma, jossa arvioidaan myös rahoitustarpeet. Myös numeerisia tavoitteita olisi toivonut olevan tässä kohtaa.
- Visio-kohdassa esitetään, että ”Koulutus- ja tutkintojärjestelmä toimii saumattomana kokonaisuutena ja sen sisällä raja-aidat ovat matalia mahdollistaen joustavat henkilökohtaiset valinnat. Koulutusjärjestelmässä ei ole suljettuja ovia, vaan jokaiselta asteelta on mahdollisuus hakeutua jatkamaan opintoja”. ->Tämän toteuttaminen käytännössä tulee olemaan hankalaa esim. yliopistoon pyrittäessä ammatti- ja erikoisammattitutkinnon pohjalta. Tekstistä olisi hyvä käydä ilmi tällaisten haasteiden olemassaolo ja niiden ratkaiseminen.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

- ”Lapsi- ja perheystävällisen yhteiskunnan toteutuminen edellyttää sivistystoimen ja sosiaali- ja terveystoimen, kuntien ja maakuntien alueiden yhteistyötä.”
- > Erittäin tärkeä kohta, tarvitaan sujuvaa yhteistyötä eri toimijoiden kesken ja lisäksi vielä jatkossa kunnan ja hyvinvointialueen kesken.
- ”Rahoituksen painopistettä siirretään perusrahoitukseen ja pitkäjänteisen kehittämisen tukemiseen avustushakujen sijaan.”
- > Tämä on erittäin hyvä uudistus.
- ”Tuetaan lähipalvelun toteutumista varhaiskasvatuspalvelujen ja koulujen eriytymisen ja segregatiokehityksen ehkäisemiseksi.”
- > Tämä voi parhaimmillaan edesauttaa tasa-arvoisia oppimisen mahdollisuuksia kaikille ja tarjota työkaluja esim. koulushoppailun rajoittamiseen.
- ”Jokaiselle oppijalle taataan valmiudet uuden oppimiseen, aktiiviseen kansalaisuuteen, jatko-opintoihin ja muuttuvaan työelämään.”
- > Myös aikuiset opiskelijat olisi otettava huomioon tässä kohdassa, esim. ammattitutkinto > yliopistopolku sekä aikuisten opiskelijoiden opintojen rahoitus.

- Varhaiskasvatustilain muutoksesta: Lakiin saatava velvoittavat kirjaukset tarpeenmukaisista suhdeluviista ja henkilöstön asemasta. Varhaiskasvatuksen laadun turvaamiseksi, yhdenvertaisen oppimisen mahdollistamiseksi ja henkilöstön jaksamisen varmistamiseksi, on tarkennettava lapsen lainmukaista oikeutta saada tarvitsemansa tukea varhaiskasvatuksessa ja kouluopetuksessa. Kehittämistyön lähtökohtana tulee olla lapsen oikeus oikea-aikaiseen, riittävään ja tarkoituksenmukaiseen tukeen. Lain tulisi määritellä täsmälliset suhdeluvut varhaiskasvatuksen ja opetuksen tarjoajien yksiköihin ryhmäkohtaisesti. Kasvatus-, ohjaus- ja opetushenkilöstöä tulee voida osoittaa täysimääräinen määrä kuhunkin ryhmään sen mukaisesti, kuinka monta tukea tai erityistä tukea tarvitsevaa lasta ryhmässä on. Puutteellisesti toteutettuna inklusio paitsi kuormittaa henkilöstöä, on myös pois muulta lapsiryhmältä. Varhaiskasvatuksen osalta on tärkeä toimenpide, että henkilöstömitoituksen kirjaus palautettaisiin ennalleen siihen muotoon, jossa varhaiskasvatusryhmässä 2/3 henkilöstöstä olisi lastenhoitajia ja – ohjaajia ja 1/3 varhaiskasvatuksen opettajia. Lisäksi erityisen tuen ja inklusion osalta laissa tulee selkeästi määritellä lapsen oikeus tukeen, ja että tuen toteutumiseksi vaadittava tarpeellinen määrä pätevää henkilöstöä tosiasiallisesti on aina läsnä lapsiryhmässä. Selkeät säädökset tarvitaan, jotta varhaiskasvatukseen osallistuminen sekä tukee erityistä tukea tarvitsevan lapsen kasvua että mahdollistaa koko ryhmän oikeuden laadukkaaseen varhaiskasvatukseen.
- Tällä hetkellä säädökset antavat kunnille ja varhaiskasvatus- ja koulutusyksiköille mahdollisuuden tulkita lain määritelmän hyvin omaehtoisesti, ja tuen toteutumisessa on nyt suuria alueellisia eroja, mikä asettaa lapset eriarvoiseen asemaan. Käytännön tasolla varhaiskasvatusyksiköissä on muodostunut ongelmaksi se, että erityistä tukea tarvitsevat lapset sijoitetaan isoihin ryhmiin, mutta tuki ei välttämättä seuraa mukana tarvittavalla tavalla.
- Varhaiskasvatusyksikön henkilöstö tulisi mitoittaa de facto siten, että lain mukainen määrä kasvatushenkilökuntaa on kussakin ryhmässä läsnä, ja lisäksi huomioidaan lisäresurssin tarve, mikäli ryhmässä on erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Liian pienillä resursseilla varhaiskasvatusyksiköiden henkilöstö uupuu ja varhaiskasvatuksen laatu kärsii.
- Perusopetuslakiin tulisi kirjata koulunkäynninohjaajan ja -avustajan rooli osana opetushenkilöstöä. Koulunkäynninohjaajan tuki on olennainen panostus erityistä tukea tarvitsevan lapsen oppimiselle ja kasvulle, ja tämä pitäisi saada näkyville myös lakiin.
- Niin ikään iltapäivätoiminnan osalta henkilöstön määrä suhteessa lasten, ja erityisesti tukea tarvitsevien lasten määrään, tulee säätää lailla. Iltapäivätoiminnan osalta suhdeluku tulisi olla 10 lasta/ohjaaja, ja erityisen tuen oppilaita tätä vähemmän, eli 5 lasta/ohjaaja. Erityistä tukea tarvitsevat lapset tarvitsevat aikuisen ohjausta ja tukea myös iltapäiväkerhossa koulupäivän jälkeen kasvun ja sosiaalisten suhteiden tueksi.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

- Tässä luvussa olisi toivonut käsiteltävän myös aikuisopiskelijoita, jotka muodostavat merkittävän ryhmän toisen asteen opiskelijoista.
- ”Valikoituminen alkaa jo perusasteen jälkeen tehtävissä päätöksissä ja niihin vaikuttaa nuoren tausta. Esimerkiksi ammatillisen koulutuksen aloittajien äideistä selvästi suuremmalla osalla korkein suoritettu tutkinto on ammatillinen kuin lukiokoulutuksen aloittaneiden äideistä eikä ero ole kaventunut 2000-luvulla.”

> Koulutuksen periytymiseen tulisi puuttua, mutta mitkä ovat keinot? Suomi on vahvasti segregoitunut koulutuksen ja ammattien osalta, mikä heijastuu palkkaukseen ym. Toimenpidesuunnitelmassa tulisi erityisesti esittää keinoja tilanteen parantamiseksi.

- ”Opintoja voidaan kehittää niin, että niiden aikana on mahdollista nykyistä joustavammin yhdistää ammattiin valmistavia ja yleissivistäviä sisältöjä. Esimerkiksi yleissivistävien sisältöjen vahvistaminen osana ammatillista koulutusta edesauttaa tosiasiallisten jatko-opintovalmiuksien syntymistä ja tasapainottaa siirtymiä toiselta asteelta korkea-asteelle.”

> Olisi erittäin tärkeää, että ammatillisessa koulutuksessa olevilla olisi aito mahdollisuus hakeutua korkea-asteelle opiskelemaan.

- ”Toimenpiteenä esitetään, että syvennetään lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen kumppanuutta työelämän kanssa ...”

> Miten tämä tehdään käytännössä? Sidosryhmien välinen yhteistyö on tärkeää.

- Selonteossa esitetään myös, että tuetaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien keskinäisiä yhdistymisiä sekä toisen asteen koulutuksen kattavien koulutuksen järjestäjäkokonaisuuksien syntymistä tavoitteena koulutuksen järjestäjien yhdistymiset. Tämä tavoitetilä on huolestuttava, jos se synnyttää isoja, vaikeasti hallittavia kokonaisuuksia, joissa opiskelijoilla ei ole hyvä olla ja koulukiusaaminen on uhkana. Myös koulujen henkilöstön hyvinvoinnin turvaaminen on hankalampaa liian suurissa yksiköissä. Yleisesti ottaen olisi paikallaan käydä perusteellinen keskustelu koskien kaikkia koulutusasteita mammuttimaisista koulu- ja päiväkotiyksiköistä. Voivatko ihmiset näissä aidosti hyvin?

- Oppivelvollisuuden laajentamista ulottumaan toiselle asteelle ei ole mainittu selonteossa, ja se tulisi ottaa huomioon.

- Selonteossa ei ole otettu kantaa tutkintojen laatuun mm. miten varmistetaan ammatillisten tutkintojen laatu ja arviointi? Entä miten varmistetaan työpaikalla oppimisen laatu?

- Sivulla 26 ehdotetaan, että erikoisammattitutkinnon osaamiskokonaisuuksia voisi hyödyntää lukiokoulutuksessa. Eikö erikoisammattitutkinto edellytä työelämän syvää osaamista? Tulisiko erikoisammattitutkinnot kytkeä ammattikorkeakoulun suuntaan?

- Pieniä osaamiskokonaisuuksia tulisi rakentaa työelämän tarpeisiin ja tunnistaa ne ammatit, joilla ei ole vielä omaa ammatillista tutkintoa tai koulutusta.

- Sivun 28 toimenpiteenä tulisi käynnistää avoin ammattiopisto.

- Sivulla 28 sanotaan, että järjestäjiä on oleellisesti nykyistä vähemmän. Tulisi kuitenkin varmistaa, että toinen aste olisi kaikille saavutettavissa.

- JHL kannattaa ammatillista koulutuksen kehittämistä vastaamaan uusien ammattien osaamisvaatimuksia, erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän sekä tekoälyn kannalta merkityksellisiä taitoja. Työnantajat tarvitsevat ammattitaidon lisäksi yhä useammin myös monialaista tai ”pehmeää” osaamista. Opiskelijalle on rakennettava yksilöllinen opintosuunnitelma, annettava mahdollisuus päästä laadukkaaseen työssäoppimispaikkaan sekä saada tukea työuransa suunnitteluun ja oman suorituskykynsä hallintaan.

- Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusmalli on ollut joustava rahoitusmuoto, ja sitä on voinut käyttää aikuisoppilaitoksissa sekä tutkintoihin että ei-tutkintoihin johtavaan koulutukseen. Sen avulla on esimerkiksi voitu tasoittaa satunnaisia tutkintojen kysyntäpiikkejä. Lisäksi sen avulla on voitu rakentaa tutkintojen perusteiden ulkopuolella olevia koulutuksia, joilla halutaan tarjota tulevaisuuteen liittyvää osaamista, esimerkkinä vaikkapa työelämässä tarvittavat digitaidot ja ilmastonmuutokseen tarvittava uusi osaaminen. Nyt vastaavaa rahoitusta ei ole. Olisikin kehitettävä vastaava joustava rahoitusmuoto tulevaisuuden osaamistarpeisiin, jotka liittyvät vahvasti digitalisaation lisäksi ilmastonmuutokseen, mikä ei vielä näy tutkintojen sisällöissä tai ops:ssa.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

- ”Puolet ikäluokasta suorittaa korkeakoulututkinnon 2030. Toiselta asteelta siirrytään nykyistä sujuvammin korkeakoulutukseen.”

> Mitä tämä tarkoittaa esim. at- ja eat-tutkinnon suorittaneiden osalta?

- Sivulla 30 todetaan, että ”Ammatillisesta koulutuksesta haetaan ja päästään yliopistoihin melko vähän.”

> Ammatillisen tutkinnon suorittaneita hakeutuu ja pääsee todella vähän korkeakouluihin. Onkin syytä painottaa avoimen väylän saavutettavuussuunnitelmien ja sujuvan hakuprosessin kehittämisen tärkeyttä. Myös muissa korkeakouluissa ja ammatillisten tutkintojen (ml. ulkomailla) suoritettujen opintojen tunnistamista ja pitkän työelämäkokemuksen parempaa tunnustamista tulee vahvasti kehittää.

- ”Avoimesta korkeakoulutuksen väylästä voitaisiin kuitenkin kehittää nykyistä yhdenvertaisempi ja merkittävämpi tapa osoittaa korkeakoulutuksessa tarvittavaa osaamista.”

> Koska tämä on tärkeä asia, olisi syytä varmistaa taloudellinen tasa-arvo eri reittejä pitkin korkeakouluihin hakeutuille.

- ”Nykyisen kaltaisen duaalijärjestelmän toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta tarkastellaan erityisesti väestökehityksen ja digitaalisuuden rakenteille aiheuttamien muutospaineiden näkökulmasta”.

> Mitä tällä tarkoitetaan? Duaalimallin purkamiselle on vaikea nähdä hyviä perusteita. JHL näkee ammattikorkeakoulun tärkeän roolin erityisesti työelämään suuntautuvilla tutkinnoilla ja työelämän kehittäjänä. Duaalimallissa ammattikorkeakoulujen rooli tulee säilyttää ja YAMK:lle tulisi saada parempi tunnettuus työelämässä.

- Englanninkielisiä tutkintoja ja opetusta tulisi lisätä korkeakouluissa sekä korkeakoulujen kansainvälistymistä on edistettävä.

- JHL yhtyy siihen, että joillakin aloilla on tarpeettoman pitkiä koulutuspolkuja. Erityisesti työelämässä olevien osalta tämä on haastava ja hankala asia, johon tulee löytää ratkaisuja jatkuvan oppimisen mallissa.
- Tarvitaan monitieteinen ja ennakoiva lähestymistapa taitojen ja työpaikkojen epätasapainon poistamiseksi. Työmarkkinoilla osaajien kysyntä kasvaa tulevaisuudessa etenkin tekoälyn soveltamiseen ja kehittämiseen sekä ilmastonmuutoksen hillintään, sopeutumiseen ja hyödyntämiseen liittyvissä tehtävissä.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

- ”Julkisella rahoituksella ei tule pyrkiä korvaamaan investointeja, jotka yksityinen sektori jättää tekemättä.”
- > Tämä on tärkeä näkökulma.

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

- Vapaan sivistyksen koulutuksen huomioiminen osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen saattaa nopeuttaa aikuisten muiden oppilaitosmuotoisten tutkintojen suorittamista, millä on pitkällä aikavälillä yhteiskunnallista vaikutusta. On muistettava, että merkittävä osa aikuisväestön koulutuksesta järjestetään vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.
- Sivulla 39 on listattu vapaan sivistyksen merkitystä. Siitä puuttuu ”työelämän taidot ja kehittäminen”.

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

- Luku 3.6 Jatkuva oppiminen on yllättävän suppeasti kirjattu, vaikka on merkittävä aihe koko selonteon kannalta.
- JHL:n näkemyksen mukaan jatkuva oppiminen tulee nähdä systeemisenä järjestelmänä, johon tarvitaan työntekijöiden, työnantajien, oppilaitosten ja yhteiskunnan yhteistyötä. Selonteossa osaamisen kehittämistä ja jatkuvaa oppimista käsitellään irrallisina osioina eikä monenvälistä systeemisyttä ole selvästi nähtävissä.
- Jatkuvan oppimisen rahoituksen tulee olla pitkäjänteistä ja edellyttää työmarkkinaosapuolten kumppanuutta.

- Työelämässä on enenevässä määrin niitä, jotka ovat vaarassa menettää työpaikan vanhentuneiden taitojen takia tai robotiikan johdosta. Ajan tasalla olevat taidot ja elinikäinen oppiminen ovat tärkeämpiä kuin koskaan. Työuran aikaista osaamisen uudistamista on tarkasteltava kokonaisuutena erilaisissa elämäntilanteissa ja erilaisissa työsuhteissa olevien ihmisten näkökulmasta ja erilaisten koulutustarpeiden perusteella.
  - Jatkuvan oppimisen kokonaisuuteen tulisi kuulua ainakin työn murros ja ilmastonmuutos, työuraohjaus, työelämälähtöiset koulutuspolut sekä työnantajan rooli. Tällä hetkellä Suomessa on aivan liian pitkiä ja monimutkaisia koulutuspolkuja, jotta työelämässä olevat voisivat edetä opinnoissa ja kehittää osaamistaan. Usein koulutus kasautuu niille, joilla on jo useita tutkintoja ja osaaminen ajan tasalla. Erittäin kannatettavaa on se, että luotaisiin uusia, joustavia, lyhytkestoisia, räätälöityjä ja työelämän tarpeisiin vastaavia osaamiskokonaisuuksia ja osaamispalveluita.
  - JHL kannattaa sitä, että luodaan aikuisten osaamisen kehittämistä koskevia ohjaus- ja neuvontapalveluja.
  - ”Aikuisväestön osaamisen kehittäminen ja osaamistason nostaminen on keskeinen keino rakennemuutokseen sopeutumiselle sekä yhteiskunnan ja työelämän kriiseistä toipumiselle.”
- > Samaan aikaan korkeakoulujen aloituspaikkoja kohdennetaan kuitenkin pääosin nuorille ja erityisesti lukiosta valmistuneille. Millä keinoin tämä epäsuhta ratkaistaan? Voisivatko työikäiset, osaamistaan täydentävät tai kokonaan alaa vaihtavat saada oman kiintiön/väylän korkeakouluopintoihin, jolloin ne eivät kuormittaisi näitä koulutuksia eivätkä veisi paikkoja vastavalmistuneilta. Työntekijöiden osallistumista henkilöstökoulutukseen tulisi lisätä ja siihen tulisi asettaa selvät tavoitteet.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

- Kasvatus- ja opetusalan koulutusten kehittämisfoorumi – miten toteutetaan, miten toimii käytännössä ja mitkä sidosryhmät osallistuvat?
  - Luvussa 3.7 käsiteltäessä kasvatusalan vetovoimaa, olisi syytä tunnustaa kehnon palkkauksen vaikutukset.
  - ”Opetushenkilöstön ohjausosaamiseen, erityisopetukseen, kieli- ja kulttuuritietoiseen opetukseen ja digipedagogiikkaan sekä osaavan johtamisen vahvistamiseen suunnataan lisävoimavaroja.”
- >Tämä on erinomainen asia, toivottavasti tähän löytyy resursseja.
- Selonteossa väitetään, että OKM olisi myöntänyt jo usean vuoden ajan lisärahoitusta yliopistoille varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmäärien lisäämiseksi ja monimuotoisten opiskelumahdollisuuksien kehittämiseksi. JHL:n kokemus on kuitenkin, että rahoitus on ollut paitsi niukkaa, myös lyhytjänteistä, eikä sen suomin edellytyksin ole tavoitettu kovinkaan suurta osaa esimerkiksi joustavia opintopolkuja kaipaavia lastenhoitajia ja –ohjaajia, joilla on laajaa kiinnostusta tavoitella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuusvaatimukset täyttävää koulutusta. Tähän

toivomme selkeää parannusta ja pitkän linjan suunnitelmallisuutta, jotta pätevää henkilöstöä olisi saatavilla valtakunnallisella tasolla kattavasti, ja että nykyisten ammattilaisten mahdollisuudet joustavaan koulutuspolkuun taataan.

- On tärkeää huolehtia alan koulutustarpeista siten, että pätevää ja kelpoista henkilökuntaa saataisiin riittävästi siihen mennessä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi pitäisi merkittävästi lisätä resursseja lastenhoitajien ja –ohjaajien joustavien koulutuspolkujen rakentamiseen varhaiskasvatuksen opettajiksi.
- JHL on myös tehnyt aloitteen, jossa ehdotetaan rakennettavaksi uudenlainen AMK-pohjainen ammatillisen vaka-opettajan polku (ei sosionomi), joka avaisi useammalle nyt työttömyysuhan alla olevalle hoitajalle ja ohjaajalle paremmat mahdollisuudet pätevoityä esim. 1-3-vuotiaiden varhaiskasvatuksen opettajaksi.
- JHL ehdottaa, että varhaiskasvatustalakeja nyt uudistettaessa harkittaisiin uudelleen henkilöstörakenteen suhdelukuja koskevaa, nykykirjauksen mukaan vuonna 2030 voimaan astuvaa säädöstä, ja palautetaan henkilöstörakenteen suhdeluku ennalleen. Henkilöstömitoituksen osalta kirjaus tulisi palauttaa siihen aiempaan muotoonsa, jossa varhaiskasvatusryhmässä 2/3 henkilöstöstä olisi lastenhoitajia ja –ohjaajia ja 1/3 varhaiskasvatuksen opettajia. Kompromissina voisi ajatella myös sellaista kirjausta, että 1-3 -vuotiaiden ryhmissä suhdeluku olisi entisenkaltainen (kuten yllä), ja 4-6-vuotiaiden ryhmissä taas 2030 -linjauksen mukainen. Näin saataisiin myös varhaiskasvatuksen opettajien resurssia kohdennettua esiopetusikäisten ryhmiin etenkin kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun todennäköisesti vakiintuessa.
- Sivun 44 toimenpiteisiin lisättävä myös ohjausalan ammattilaisten lisääminen osana ohjaus-, tuki- ja oppilashuollon henkilöstöä.
- Voimakkaasti kasvavaan ohjaustarpeeseen on nyt kohdennettava riittävästi resursseja, ja ohjauksen jatkumo tulee varmistaa vahvana peruskoulusta toiselle asteelle asti. Koulunkäynninohjaajan mahdollisuus osallistua moniammatillisen opiskeluhuollon työryhmään ja oppilaan henkilökohtaistetun opintosuunnitelman rakentamiseen tulisi varmistaa, ja aloittaa oppilaan nivelvaiheen etenemisen suunnittelu jo yläkoulun alussa. Oleellista olisi kirjata koulunkäynninohjaajan rooli oppilaan kokonaisvaltaisen tuen oleellisena toimijana ja asema oppilaitoksessa myös perusopetus- ja oppivelvollisuuslakiin.
- Uuden oppivelvollisuuslain myötä oppivelvollisten tarve ohjaukselle tulee pidentymään ja lisääntymään, joten on varattava riittävä rahoitus ohjausresursseja varten. Koulunkäynninohjaajan antama tuki on varmasti yksi kustannustehokkaimmista tuen muodoista. Opintojen nivelvaiheessa ohjaajalla on suuri merkitys oppilaan opintomenestykselle. Koulunkäynninohjaajan tarjoama tuki edesauttaa siirtymistä toisen asteen opintoihin – ja niissä pysymistä loppuun saakka. Ohjauksen resurssia tulisikin ohjata jatkumaan vahvana alakoulusta yläkouluun asti, ja vielä toiselle asteellekin. Ohjaajan tuki parantaa oppilaan mahdollisuuksia pysyä opetuksen mukana yläkoulussa, joka puolestaan luo pohjan toiselle asteelle siirtymiselle. Niin ikään, jos oppilas on ”pudonnut kelkasta” yläkoulussa, ehtii ohjaaja hyvin suunnitellussa nivelvaiheessa vielä auttamaan häntä niiden asioiden kanssa, joissa tällä on vaikeuksia. Näin välttään sellaisten ongelmien pitkittymiseltä, jotka saattaisivat hankaloittaa toisen asteen opintoihin pääsyä ja niistä selviämistä ja lisätä keskeyttämisriskiä.
- Pidentetty oppivelvollisuus tulee lisäämään opiskelijoiden määrää toisella asteella, ja on syytä varautua siihen, että se yhdessä kasvavan tutkintoon valmentavaan koulutukseen osallistuvien

määrän kanssa tulee lisäämään tarvetta kasvavalle ohjaajaresurssille. Oppilaan suunnitelmallisen ja katkeamattoman tuen jatkumisen turvaamiseksi peruskoulusta toiselle asteelle olisi tärkeää kirjata koulunkäynninohjaajan rooli ja asema myös perusopetus- ja oppivelvollisuuslakiin.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

- Tässä luvussa olisi toivonut käsiteltävän myös aikuisten opiskelun rahoitusmuotoja ja vastuita opiskelun suorittamisen mahdollistamiseksi (kuka maksaa opinnot, saako opiskella työajalla jne.)

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

- Hyvää selonteossa on, että ruotsinkieliseen koulutukseen kiinnitetään huomiota; on huomattu ruotsinkielisen koulutuksen tasa-arvoisen järjestämisen riittämättömyys, ja että tavoitteena on parantaa ja lisätä laadukasta ruotsinkielistä koulutusta.

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

- Ehdotamme maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden sekä (työelämässä olevien) aikuisten maahanmuuttajien suomen kielen oppimisen tehostamiseksi ja kielen opetuksen uudistamiseksi kokeilua, jossa kielitaitovaatimuksia ammatillisen koulutuksen pääsyaatimuksena väljennetään ja kieliopinnot yhdistetään ammatillisiin opintoihin.

- Maahanmuuttajien työelämään siirtymistä voidaan nopeuttaa myös työnantajalle maksettavalla palkkatuella ja rätälöidyllä oppisopimuskoulutuksella, johon sisältyy kielikoulutusta sekä oppilaitoksessa että työpaikoilla. Tutkimusten mukaan myös palkkatuki edistää maahanmuuttajien työllistymistä ja parantaa heidän valmiuksiaan avoimille työmarkkinoille.

- JHL painottaa, että niin yhteiskunnalla kuin työnantajillakin on vastuu maahanmuuttajien kotouttamisesta ja kielikoulutuksesta. Työpaikkasuomi ja -ruotsi -koulutuksen ja monimuotoinen työyhteisö -koulutuksen laajempaa käyttöä tulisikin edistää, sekä kehittää malleja suomen ja ruotsin kielen opiskelun ja TE-palveluiden (esim. palkkatuettu työ ja työkokeilut) yhdistämiseksi.

- On todettu, että riittävän sujuvan suomen kielen oppimiseen kuluu keskimäärin neljä vuotta, ja senkin jälkeen kielitaito kehittyy jatkuvasti edelleen. Siksi onkin huolehdittava jatkuvan oppimisen mahdollistamisesta työn ohella myös kielitaidon osalta.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

- Luvussa 4 on käsitelty 7 muutostekijää, jotka sinällään ovat tärkeitä, mutta jotka sisältävät paljon jo aikaisemmissa luvuissa esiintyviä asioita jopa toistonomaisesti. JHL on lausunut tärkeinä pitämistämme asioista ko. luvuissa.

Ehrnsten Lena
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry